

PROGRAM

Aliteja Ripol	<i>Estuaire de venelles</i>
Gabrijel Fore	Sonata za violinu i klavir br. 1 u A-duru, op. 13 1. <i>Allegro molto</i> 2. <i>Andante</i> 3. <i>Scherzo: Allegro vivo</i> 4. <i>Finale: Allegro quasi presto</i>
Zoltan Kodalj	Adađo
Lili Bulanže	<i>D'un matin de Printemps</i>
Fric Krajsler	<i>Viennese rhapsodic Fantasietta</i>

♦ **Zahvala umetnicima: aplauz i ovacije.** Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Po muzičkom bontonu, **aplauz između stavaka koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

Autor zahvaljuje prof. Jovanu Bogosavljeviću (FU Niš), pijanistici Sanji Donić (Kragujevac) i Žan-Liku Terjenu na dobijenim podacima o turneji.

Kôd sadrži podatke o autoru i adresu web stranice na kojoj se nalazi ovaj vodič u elektronskom obliku, kao i druge zanimljivosti. Ako nemate čitač kôdova, možete pristupiti otvaranjem adrese <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

Vladimir Bonč-Brujević

KONCERTNA SEZONA 2024.

FAKULTET UMETNOSTI UNIVERZITETA U NIŠU

"KALEIDOSKOP"

EVROPSKA TURNEJA

ITALIJA, ALBANIJA, SRBIJA (BEOGRAD, PIROT, NIŠ, KRAGUJEVAC),
MAĐARSKA, AUSTRIJA, NEMAČKA, HOLANDIJA, BELGIJA,
LUKESMBURG, FRANCUSKA, ŠVAJCARSKA

DUO J²

Žan-Samuel Bez, violina (Francuska)

Žan-Lik Terjen, klavir (Kanada)

SREDA, 10. APRIL 2024. U 19 SATI

**KONCERTNO-IZLOŽBENI PROSTOR
FAKULTETA UMETNOSTI U NIŠU**

Kompozitori i dela

[podvučeni tekst ima dodatno objašnjenje na 5. stranici]

Aliteja Ripol (Alithéa Ripoll; Lijež, 24.10.1990.) je belgijska kompozitorica. Studirala je i magistrirala kompoziciju na Konzervatoriju u Liježu. Prekida svoje pedagoške aktivnosti u Namiru da bi nastavila školovanje u Montrealu kod Ane Sokolović. Napisala je preko 60 dela koja se redovno izvode, prvenstveno u Belgiji i Kanadi, a i na raznim festivalima u svetu. Uz muziku, bavi se i mnogim interdisciplinarnim projektima.

• *Estuaire de venelles*

Estuaire de venelles (Estuar venulâ) je kompozicija koju je Aliteja Ripol napisala po narudžbi Dua J² za evropsku turneju u aprilu 2024. godine. Svetskoj premijeri 03.04. u Firenci prisustvovala je i kompozitorica.

Slično intermecu "Borgildin san" Grigove svite Sigurd Jorsalfar, u ovoj jednostavačnoj kompoziciji Ripol muzički opisuje buran san prema "scenskim instrukcijama":

Na rubu između zemlje i vode talasi miluju moja stopala dok tonu u pesak. Stavljamo jedro na mali ribarski čamac od trošnog drveta. Čamac ljuljaju talasi, i dižu se toliko da čamac završava na litici. Užas! U mraku sam, ali jesam li u dubini mora, ili neba? [...] Budim se, i dalje sanjajući i osećam svoj estuar venulâ.

Trajanje kompozicije je oko 7 minuta.

Gabrijel Fore (Gabriel Fauré; Pamje, 12.05.1845. - Pariz, 04.11.1924.) bio je francuski kompozitor, orguljaš, dirigent i pedagog iz perioda kasnog romantizma. Počevši od devete godine, 11 godina se obrazovao u privatnoj muzičkoj školi u Parizu, gde mu je od 1861. učitelj bio Kamij Sen-Sans (Camille Saint-Saëns). Bio je crkveni horovođa, orguljaš, a zatim profesor i direktor Pariskog Konzervatorija. Kao dirigent nastupao je širom Evrope. Njegov stvaralački opus (opp. 1-121) obuhvata skoro sve žanrove tog doba, a najpoznatija dela su mu Rekvijem op. 48 i Pavana op. 50.

• **Sonata za violinu i klavir br. 1 u A-duru, op. 13**

Fore je Sonatu završio ujesen 1876. godine i posvetio je svom prijatelju Polu Vijardou (Paul Viardot). Na premijeri 27.01.1877. u Parizu violinu je svirala Mari Tajo (Marie Tayau), a klavir Gabrijel Fore.

Stavci sonate su:

1. *Allegro molto*
2. *Andante*
3. *Scherzo: Allegro vivo*
4. *Finale: Allegro quasi presto*

Trajanje sonate je oko 25 minuta.

Žan-Samuel Bez

Žan-Samuel Bez (Jean-Samuel Bez) je rođen u Pontarljeu u Francuskoj. Nakon osvajanja prve nagrade na Konzervatoriju u Dižonu i prve nagrade za izvrsnost i virtuoznost na Konzervatoriju u Rijej Malmezonu, pristupio je briselskom Kraljevskom konzervatoriju, na kome je 2016. godine dobio nagradu *Pappaerts* za izuzetan akademski put. Usavršavao se u Beču na Univerzitetu za muziku i izvođačku umetnost (*Universität für Musik und Darstellende Kunst*) kod Mihaela Frišenšlagera (Michael Frischenschlager), kao i na mnogim majstorskim kursevima.

Dobitnik je brojnih nagrada i stipendija na međunarodnim takmičenjima: nagrada žirija na Međunarodnom muzičkom takmičenju na Malti 2015, nagrada *Hansees-Castilhon* u Briselu, nagrada fondacije *Horlais Dapsens* u Briselu 2016, prva nagrada na Međunarodnom muzičkom takmičenju SVIREL u Novoj Gorici u Sloveniji 2017. Kao solist je nastupao s Kamernim orkestarom *Ensemble Orchestral* i Univerzitetškim orkestrom Burgundije iz Dižona, Češkom filharmonijom iz Čeških Budjevovica i orkestrom *Sotiropoulos Camerata* iz Brisela. Budući da preferira kamerno muziciranje, redovno nastupa s mnogim grupama i u duetima, održavajući i po 100 koncerata godišnje.

Žan-Lik Terjen

Žan-Lik Terjen (Jean-Luc Therrien) rođen je u Repatinjiju (Repentigny, predgrađe Montreala). Klavir je počeo svirati sa šest godina, a sa sedam godina počeo je pobeđivati na regionalnim takmičenjima. Studirao je na Konzervatoriju Kvebeka u Troa Rivijeru (*Conservatoire de musique du Québec à Trois-Rivières*) kod Deniz Trudel-Belmar (Denise Trudel-Bellemare), a zatim je magistrirao na Univerzitetu "Mocarteum" u Salcburgu (*Universität Mozarteum Salzburg*) kod Kordelije Hefer-Tojč (Cordelia Höfer-Teutsch). Stipendija Kanadskog veća za umetnost omogućila mu je posle diplomski boravak u Evropi i usavršavanje na raznim projektima. Po povratku u Kanadu, u školi "Glen Guld" (*The Glenn Gould School*) u Torontu završava specijalizaciju na programu klavira "Ignatovič" (Ihnatowycz) kod Marijete Orlove (Marietta Orlov) i na programu "Rebanks".

Dobitnik je mnogobrojnih nagrada na nacionalnim i međunarodnim takmičenjima. Ima brojne nastupe kao solist i kamerni muzičar.

Duo J² (*J squared [džej skverd]*) je francusko-kanadski duo koji čine violinist Žan-Samuel Bez i pijanist Žan-Lik Terjen. Naziv J² su stilizovani inicijali istog prvog imena dvojice muzičara, **J**ean-Samuel i **J**ean-Luc.

Susret Beza i Terjena 2016. godine na Orfordskom muzičkom festivalu (Kanada) rezultirao je osnivanjem Duo J². Već u prvoj godini postojanja osvajaju prestižnu nagradu na međunarodnom takmičenju mladih muzičara "Luigi Canukoli" (Luigi Zanucoli) u Soljanu na Rubikonu (Sogliano al Rubicone) u Italiji. Od tada imaju brojne nastupe širom Evrope i Severne Amerike. Njihov repertoar obuhvata virtuozne kompozicije kompozitorâ 19. i 20. veka, kao i manje poznata dela frankofonih kompozitora. CD *Fantaisies* (Fantazije) izdali su 2022. godine.

"Kaleidoskop" (*Caléidoscopes*) je naziv prolećne jednomesečne evropske turneje **Duo J²**, koji će od 3.4. do 3.5.2024. godine održati preko 20 koncerata u mnogim evropskim gradovima. Itinerar je: Italija, Albanija, Srbija, Mađarska, Austrija, Nemačka, Holandija, Belgija, Luksemburg, Francuska, Švajcarska. Na turneji će biti i svetske premijere dvaju dela koja su naručena za ovu turneju: *Estuaire de venelles* (Aliteja Ripol) i *Energie Caléidoscopique* (Aleksander Peči, alb. Alexandër Peçi). Sličnu turneju imali su od 22.02. do 18.03.2022. godine (Ukrajina, Slovačka, Mađarska, Srbija, Austrija, Švajcarska, Francuska, Belgija).

Zoltan Kodalj (Kodály Zoltán; Kečkemet, 16.12.1882. - Budimpešta, 06.03.1967.) bio je mađarski kompozitor, etnomuzikolog, dirigent i pedagog. U detinjstvu je od oca učio sviranje violine. Školovao se u Galanti i Trnavi (oba mesta danas su u Slovačkoj), gde je učio klavir, violinu, violu i violončelo. Od 1900. godine je učio mađarski i nemački jezik na budimpeštanskom Univerzitetu i istovremeno kompoziciju na Kraljevkoj mađarskoj akademiji za muziku, gde je kasnije od 1907. do 1941. godine radio kao profesor. Po završetku akademije studirao je u Parizu. Od 1903. godine je s Bartokom (Béla Bartók, 1881.-1945.) intenzivno proučavao mađarsku muziku i folklor. Pisao je orkestarsku, kamernu, scensku, vokalnu i crkvenu muziku. Najpoznatija dela su mu oratorij *Psalmus hungaricus* i opera *Háry János* (Janoš Hari) i svita iz nje.

• **Adađo**

Kodalj je 1905. godine napisao Adađo (*Adagio*) za violu i klavir, ali je delo kasnije preradio u verziju za violinu ili violončelo i klavir. Delo je posvetio violinistu Imreu Valdbaueru (Imre Waldbauer).

Cela kompozicija je u izrazito melanholičnom raspoloženju. Kompozicija ima tri celine i u svakoj *plač* violine povremeno prekida solo klavir, takođe setnom melodijom.

Trajanje kompozicije je oko 8 minuta.

Lili Bulanže (Lili Boulanger; Pariz, 16.12.1893. - Mezi-sir-Sen, 15.03.1918.) bila je francuska kompozitorica, čudo od deteta. Rođena je u muzičkoj porodici i odmalena je pokazivala muzički dar. Roditelji su podsticali njeno obrazovanje, a od svoje pete godine pratila je svoju stariju sestru Nađu na časovima na pariskom Konzervatoriju. Zatim je i sama išla na časove teorije muzike i orgulja. Takođe je svirala klavir, violinu, violončelo i harfu. Zbog slabog zdravlja, od 6. do 16. godine joj nije bilo dopušteno da pohađa muzičke studije, pa je privatno dobijala časove. Iza toga je na Konzervatoriju učila harmoniju i kompoziciju. Prva je žena koja je osvojila Rimsku nagradu, kad je imala 19 godina. Za svog kratkog života napisala je preko 70 kompozicija koje obuhvataju kamernu, vokalnu, horsku i sakralnu muziku te jednu nedovršenu operu.

• **D'un matin de Printemps**

Poslednje dve kompozicije koje je Lili Bulanže napisala svojom rukom su komplementarne *D'un matin de Printemps* (U prolećno jutro) i *D'un soir triste* (Tužno veče). Kompoziciju *U prolećno jutro* u verziji za violinu i klavir napisala je u proleće 1917. godine, a zatim je napisala paralelne verzije za trio s klavirom i 1918. verziju za orkestar.

Ova kompozicija je napisana u ternarnoj formi. Sekcija A je vedri, živahni skerčo, dok sekcija B ima stabilniji, široki ritam.

Trajanje je oko 5 minuta.

Fric Krajsler (Fritz Kreisler; Beč, 02.02.1875. - Njujork, 29.01.1962.) bio je austrijski i američki violinski virtuoz i kompozitor. Sa sedam godina primljen je na bečki Konzervatorij, gde je od 1882. do 1885. godine učio violinu kod Jozefa Helmesbergera mlađeg i teoriju kod Antona Bruknera. Od 1885. do 1887. godine studirao je na pariskom Konzervatoriju, gde su mu učitelji bili Leo Delib, Žozef Masar i Žil Masne. Imao je koncertnu turneju po SAD-u 1889. i 1890. godine, kad je imao 14 godina. Po povratku u Beč upisao je gimnaziju, a zatim je dve godine učio medicinu na univerzitetu. Solističku karijeru započeo je 1896. godine, a međunarodno priznanje stekao je 1899. godine nastupom s Berlinskom filharmonijom. Živeo je u Evropi do 1. Svetskog rata. U ratu je ranjen i 1914. godine je otišao u Ameriku. U Evropu se vratio 1924. godine, a 1939. godine je emigrirao i nastanio se u Njujorku. Za sve to vreme uspešno je koncertirao po Evropi i SAD-u. Komponovao je koncerte za violinu, gudački kvartet, kadence za tuđe violinske koncerte, dela za violinu i klavir i violinu solo, operete i pesme, kao i mnogobrojne pastiće. Takođe je poznat po muzičkim prevarama: 19 svojih dela lažno je pripisao drugim kompozitorima.

• **Viennese rhapsodic Fantasietta**

Krajslerov instrument bio je violina, a rođen je i živeo je u Beču. Mnogo godina kasnije (1942), iz dalekog Njujorka, priseća se Beča s kraja 19. veka i njegovih valcera. I, u stilu rapsodije, odaje mu počast virtuoznom muzikom u jednostavačnom delu *Viennese rhapsodic Fantasietta* (Mala bečka rapsodična fantazija).

Trajanje kompozicije je oko 8-9 minuta.

Glosar

- **Venule** su najmanje vene. Iz tkiva dobijaju dezoksigeniranu krv, koju vode prema malim i velikim venama.
- **U mađarskom**, kao i još u nekim jezicima, prvo se piše prezime pa ime, za razliku od srpskog, u kome se piše ime pa prezime (osim u azbučni/abecednim popisima).
- **Nada Bulanže** (Nadia Boulanger; Pariz, 16.09.1887. - Pariz, 22.10. 1979.) bila je francuska pedagoginja, kompozitorica i dirigentica. Studirala je kompoziciju i orgulje na Pariskom konzervatoriju, a kasnije je tu i predavala. Privatno je davala časove mnogim savremenim kompozitorima.
- **Rimska nagrada** (fr. *Prix de Rome*) je bila prestižna nagrada (stipendija) koja se u Francuskoj od 1663. godine dodeljivala mladim talentima u slikarstvu i vajarstvu, od 1720. za arhitekturu i od 1803. godine za muziku. Nagrada je obuhvatala plaćeni boravak u Rimu od 3 do 5 godina. Uslov je bio da umetnik za to vreme godišnje proizvede jedno delo. Nagrada je ukinuta 1968. godine.
- **Pasticcio** [it. pastičo - pašteta, pasta] ili *pastiche* [fr. pastiš] je u muzici naziv za operu ili drugo delo koje se sastoji od delova kompozicija istog ili drugih kompozitora, ili imitira stil izvornog autora. U 18. veku to je bio izrazito popularan način komponovanja opera. Korišćenje pastiča nije bilo ograničeno samo na opere, već su se koristili i u drugim žanrovima. Za razliku od parodije, *pasticcio* ne ismejava i ne izruguje se delima koje imitira, već ih uznosi i proslavlja. Na primer, Hendlova opera "Oreste" ne sadrži nijednu novu kompoziciju, već delove njegovih ranijih opera, a svih deset melodija iz valcera "Na lepom plavom Dunavu" Johan Štraus je reciklirao iz svojih ranije objavljenih valcera.
- **Muzička prevara** nije retka: u istoriji muzike mnogi kompozitori, da bi na sebe skrenuli pažnju, svoja dela predstavljali su kao novootkrivena dela pokojnih slavni kompozitora. Najpoznatiji od njih svakako je Fric Krajsler (Fritz Kreisler) koji je 19 svojih dela pripisao drugim kompozitorima.
- **Ternarna forma** ili trodelna pesma je muzički oblik koji se sastoji iz tri dela: iza prvog dela (A) sledi drugi deo (B) i zatim se kao treći deo ponavlja prvi deo (A). Označava se kao ABA ili A-B-A. Najčešće je treći deo izmenjen u odnosu na prvi (ima više ornamentacije) i u tom slučaju se taj deo označava kao A' ili A1.
- **Scherzo** [skerco] na italijanskom znači "šala". To je jednostavačna klavirska kompozicija, a unutar većeg dela (sonate, simfonije...) je instrumentalni stavak razigranog, često i humorističnog karaktera.
- **Rapsodija** (gr. *ῥαψῳδία*, od *ῥαψῳδός* [rapsodos] - rapsod, putujući pevač epova) u muzici je jednostavačna kompozicija slobodne strukture i naglašene emotivnosti. Pojavila se u 18. veku kao klavirsko ili vokalno delo uz klavirsku pratnju, ali u 19. veku postaje prvenstveno instrumentalni oblik. Franc List (Franz/Ferenc Liszt) je Mađarskim rapsodijama (19 kompozicija za klavir na mađarske narodne teme) pokrenuo trend pisanja rapsodija kao virtuoznih nacionalnih kompozicija epskog sadržaja.